ئەزمونی عەشق و نوسینەوەی شیعر

نیهاد جامی

بۆ ناسین و خوێندنەوەی ڕوانینی شیعریی شاعیرێك پێویستمان بەوە دەبێت ئەو مەعریفەیە پێمان نامۆ نەبێت کەشاعیر بەر لە پڕۆسەی نووسین چۆن سەیری دنیای کردووە، ئایا نووسین تاچەند لەدەرەوەی گریمانە سەپێنراوەکانی ژیانی بووە بەسەریدا؟ ئەو کاتانەی لەڕێگەی ئەو جۆرە پرسیارانەوە بمانەوێ شاعیرێك بناسین، ئەوا دەبێت پەنا بەرینە بەر ڕاستگۆترین ئەو چرکە ساتانەی کە شاعیرەکە تیایدا ژیاوە، بەڵام ئاخۆ ئێمە چ بەڵگەو دیکۆمێنتێکمان دەکەوێتە بەردەست کە حەقیقەتمان لێ نەشارێتەوە و دەسخەڕۆمان نەدات؟ بۆیە دەگمەن ڕێك دەکەوێت بەڵگەیەکی ئەوتۆمان بکەوێتە بەردەست بۆئەوەی شاعیرەکە وەکو خۆی بناسین، بەڵام ئەو نامانەی خانمە شاعیری ئێرانی فروغی فەروخزاد بەناوی (**یەکەمین ترپە عاشقانەکانی دڵم.. نامەکانی فروغی** فەروخزادی شاعیر بۆ پەروێز شاپوری هاوسەر وەرگێڕانی: ڕەووف بێگەرد و شەیدا سەلاح، چاپ: **ڕادیۆی نەوا**) یەکێکە لەو بەڵگە دەگمەنانەی کە هەرگیز ڕۆژێك لە ڕۆژان بەخەیاڵیدا نەهاتووە کەلەدووتوێی کتێبێکدا چاپ بکرێت، کتێبەکە سێ قۆناغی جیاوازی شاعیر دەگرێتە خۆی، قۆناغی یەکەم تیایدا پەروێز و فروغ عاشقی یەکترین، شاعیرەکە وەك هەر کچێك خەون بەوە دەبینێت بە خۆشەویستەکەی بگات و لەماڵە باوان ڕزگاری بێت، ئەو هەست کردنە بەتەنیایی و چاوەڕوانی کردن لەناو ئەزمونی شیعرییدا تەواو ڕەنگی داوەتەوە، ئەوەش پەیوەندی بەو ئاستەوە هەیە فروغ تەنیا لەناو پڕۆسەی نووسین مومارەسەی ئەزمونی شیعریی ناکات، بەڵکو لای ئەو ئەزمونی خودێتی ژیانیش هەر مومارەسەکردنێکی شیعرییە، بۆیە نایەوێ وەك هەر کچێکی کۆمەڵگا بژیێت و ئەو نەریتانەی کە خێزان لەکاتی بەشوودانی کچەکانیان دەیسەپێنن، فروغ لەنامەیەکدا بۆ پەروێز ئاماژە بەوە دەکات کەئەو شتانە هیچ سوودێکی ئەوی تیانیە، ئەوەش ڕەتکردنەوەیەك نیە لەبەر ئەوەی سەرنجی خۆشەویستەکەی ڕابکێشێت، بەڵکو گرفتی ئەو کێشەیەکی ئیرۆسیە کەلەیەکێك لەنامەکانیدا لەدێرێکدا بۆی دەنووسێت "حەز ئەکەم ئەوەندە بچووك ببمەوە، هێندەی باڵندەیەك ئەو کات بفڕم و بێم بۆ لای تۆ"

ئەو دێرە نهێنیەکی گەورەی تیایە بۆ ناسینی فروغ لەئەزمونی عەشقدا، بۆیە ناکرێ بەئاسانی بەسەریدا باز بدەین، بەڵکو پێویستمان بە تەئویل کردنەوەی ئەو دێرە دەبێت، بەوەی کاتێ هەست دەکات بەهای ئەو بە ئاوێنە و مۆمدانێکی گران زیاد ناکات، چونکە ئەوانەی ئەو مەرجە دەسەپێننە سەر ژیانی کچەکانیان لەڕاستیدا دەبێ دەسبەرداری کامەرانی کچەکانیان بن، ئەو نایەوێت کامەرانی

له ئاوێنه و مۆمدان بسەپێنیٚ بۆ ستایشکردنی لەناو کۆمەڵگا، چونکه ئەو ستایشکردنه سەرزەنشت کردنەوەی خۆیەتی، بەوەی دەسبەرداری ئارەزووه خودیەکانی خۆیەتی، بۆیه ئەو لەبڕی گەوره بوونی وێنەی خۆی لەناو خێزان و کۆمەڵگا، حەز بەوه دەکات بەشێوەیەك بچووك بێتەوه.. هێندەی باڵندەیەك، بوونه باڵندەیی بەمانای بەهەند وەرنەگرتنی تەواویی کۆمەڵگا و دەوروبەر، ئەوەی بەلایەوه گرنگ بێت تەنها دۆستەکەیەتی، بۆیه لەباڵندەیی بوونی دەتوانیٚ بفڕێت و بچێته لای دۆست.

چوون بۆ لای دۆست بەمانای بنیاتنانی ژیانێکی نویٚ کەلەناو نامەکاندا ئەزمونی ماڵ ئاماژەیەکی زمانەوانی نەبینراوه، کەلەو قۆناغەدا زۆر بەبایەخەوه فروغ کاری بۆ دەکات، ئەوەش چەنده بێزار بوونه لەو ئاژاوەیەی نێو ماڵی باوان که سیستمێکی نێر سالاریی لەسەر بنەمای سەرکوتکردنەوەی ئارەزوو درووست بووه، بەهەمان شێوه چوونه نێو ماڵێکی نویٚ مانای وەدەست کەوتنی ئارامی و ژیانێك لەبڕی سەرکوتکردنی عەشق بنیاتی سیستمەکەی بێت، بەلاٚم تاچەند ئەو ماڵه نوێیه حەقیقەتێکی کۆمەلاٚیەتیه بەتایبەت بۆ شاعیرێك کەهەمیشه خەون به ئاینده دەبینیٚ، دواجار وەهمێکی شیعره لەناو یۆتۆپیای زماندا بنیات نراوه نەك حەقیقەتێك بێت، چونکه لەنێوان زمان و حەقیقەت ڕەهەندێکی کراوه هەیه کەنایەڵیٚ بەیەك بگەن، ئەوەش ڕەهەندی یۆتۆپیه، لەهەر شوێنێك ئەو دوانه تەسلیمی ئەویتر بوون، مانای دەسبەردار بوونی ئازادیەکانی خۆیەتی، تەسلیمی ئەویتر دەبێت، لەکۆمەڵگای ڕۆژ هەلاٚتی زۆربەی جار زمان خۆی تەسلیمی حەقیقەت دەکات بۆئەوەی شوناسی ئەخلاقی و کۆمەلاٚیەتی و ئابوری لەدەست نەدات، چونکه تەسلیم بوونی حەقیقەت به زمان بەمانای ئێمه ماڵێکمان هەیه تاکه بونیادێك تیایدا ئامادەیی هەبێت بەختەوەرییه، هەر ئەوەش دەبیٚ ببێتەوه به شوناسی(ماڵی ئێمه) ئەوەش ماڵێکه هیچ نەریت و ئەخلاقێکی کۆمەلاٚیەتی ناهێنێته ناو خۆی، هەموو ئەوانەی شوناسی کۆمەلاٚیەتی و ئابوری دەبەخشنه خێزان بەناچاری دەبیٚ دەسبەرداریان بێت و سەرلەنویٚ مانای تر بەو شوناسه ببەخشێت، بەلاٚم گەر فروغ بەو شێوەیه سەیری چەمکی شوناس بکاتەوه، ئەوا پەروێز بەو شێوه یۆتۆپیه ئاماده نیه دەسبەرداری پەیوەندیه کۆمەلاٚیەتیەکانی بێت، ئەو بەردەوام دەیەویٚ لەدەرەوه کار بکات و ئابوری ماڵەکەی بەو شێوەیەی هەر پیاوێك دەیەویٚ ڕێك بخاتەوه، بەلاٚم ئەوه لەسەر سەفەرکردن و دوور کەوتنەوەیه له ماڵ، ئەو کاتانەی لێشی دوور دەبێت ئیدی حیکایەتی کەسه نزیکەکانی لەسەر فروغ دەست پیٚ دەکات، یەکەمین بەد حاڵی بوونی عەشق و ئینتیماکردن بۆناو کۆمەڵگا لێرەوه دەست پیٚ دەکات، مەبەست لەو ئینتیمایه شکاندنی ئەو وێنه فانتازیایەی زمانه که پێشتر ئاماژەمان بۆکرد، هەر لەو قۆناغەدا فروغی شاعیر دەناسین، باسی چاپکردنی کتێبەکەی دەکات، ئومێدی ئەوه به هاوسەرەکەی دەدات دەتوانن داهاتی کتێبەکەی سوودی لیٚ وەربگرن بۆ کاروباری ماڵەوه، چونکه ئەو ئامادەیه هەموو قوربانیەك بدات تەنها بۆ ئەوەی ئەو وێنەیەی بۆ بەختەوەری لەخەیاڵی خۆی وێنای کردووه بێته

دی، بۆیە لەنامەیەکدا دەنووسێت" پەروێزی ئازیزم، سوێندت دەدەم بەخواو بەو شتەی لات پیرۆزە وەرەوە، من بەڕادەی پێویست تەمیٚ بووم، جگە لە تۆ هیچی ترم ناویٚ، پەروێز، پەروێزەکەم، ئێرە ماڵی منە، ئێمە چەند بێچارەین کە تاکو ئێستا توانیومانە لەم لانەی گەندەڵیەدا ژیان بەرینە سەر، دایك و باوکم لەبەر چاوی من دەمانچە بەڕووی یەکتریەوە دەنێن، من دەترسم، من شێت دەبم، من ناتوانم ئەو شتانە ببینم، پەروێز ئەم حاڵەی من بەهەند بگرە. من پێویستم بە تۆیە"لا121

دواجار ئەو دوو عاشقە لەیەکتری جیا دەبنەوە و ژیانی هاوسەریان کۆتایی دێت، ئەوەش کۆتایی هاتنی ئەو ماڵەی ناو زمانە کە یۆتۆپیای عەشق بەرهەم هێنەری بوو، بەڵام ڕۆحی هاوکاری و پەیوەندیان بۆیەکتری کۆتایی نەهاتووە، فروغ هەست بەو ڕاستیە دەکات کە پەروێز نزیکترین کەسی ژیانیەتی، مەرجیش نیە کەسە نزیکەکان تەنها لەماڵێکدا کۆببنەوە، لەگفتوگۆی نامەکانی فروغدا هەست بەوەش دەکەین کەپەروێز نەیویستووە پیاوێکی توڕەو شەڕانگێز بێت، بەڵام خێزان و کۆمەڵگا وازیان لێی نەهێناوە ، دەنا ئەو دوای جیابوونەوەش هەموو جۆرە هاوکاریەك پێشکەشی فروغ دەکات، ئەگەر فروغ نەشیتوانی بێت چاکەی ئەو بداتەوە، بەڵام شیعرێکی بۆ نووسیوە و لەکۆتایی شیعرەکە دێرێکی نووسیوە کە دیارە ئەوەشی وەك نامەیەك سەرەتا بۆ پەروێز ناردووە، کە نوسیویەتی" ئێستا دەزانیت چەندم خۆش دەوێیت و چەندە پەشیمانم"

شیعرەکەش بەناوی (گەڕانەوە) یەو نوسیویەتی "پێشکەشە بە هاوسەرەکەم" یانی ئەو دوای جیابوونەوەش تەنیا پەروێز بەهاوسەری خۆی دەزانێت، شتێك کە لەکۆتایدا پێویستی بە ئاماژەکردن بێت ئەوەیە کە ئاخۆ فروغ لەڕێگەی ئەو شیعرەوە ویستویەتی بۆ لای پەروێز بگەڕێتەوە یاخود تەنیا وەك سوپاسێك بۆی نوسیوە؟ ئەوەشیان لەوەستان لەسەر ژیانی تایبەتی ئەو شاعیرە دەبیٚ بەجێگەی پرسیار و ڕەخنە، بۆ شیعرەکەی ناو دەنیٚ گەڕانەوە؟ ئەی بۆ دەنووسێت پێشکەشە بە هاوسەرەکەم؟

هەڵبەتە ئەو مەبەستی لەو کارە ئەوە نیە کە بگەڕێتەوە بۆ لای پەروێز ، بەڵکو مەبەستی لە پێشبینیەکە کەگەر شیعر و ڕۆحی یاخی بوون نەبوایە، ئەوا ئەو دەبووە ژنێکی بەختەوەر، چونکە بەهەموو بڕیارو فەرمانەکانی پەروێز ڕازی دەبوو، ئەوساکە نەئێمە شاعیرێکی یاخی و تازەگەرمان بەناوی فروغی فەروخزاد دەناسی و وە نەئەو نامانەش دەنووسران و خۆشمان بەکتێبێك سەرقاڵ دەکرد کەناوی بنێین"یەکەمین ترپە عاشقانەکانی دڵم" .

تێبینی:

مافی بڵاوکردنەوەی ئەم نووسینە لەلایەن نووسەرەوە پارێزراوە.